

Върху стратиграфията на горната креда в Североизточна България

В дискуссионната статия „Относно „зоналното“ разчленение на горнокредната серия в Североизточна България“ (Йолкичев, 1990) се критикува предимно препринта „Корелация верхнемеловых отложений Черноморских побережий и шельфа Болгарии и Украины“ (Плотникова и Начев, 1987). В този препринт от територията на България са включени три структурно-фащиални региона: 1 — Североизточна България (североизточна част на Мизийската платформа); 2 — Източен Балкан; 3 — Източно Средногорие. Разработката е извършена по тема от двустранното сътрудничество между Геологическия институт при Българската академия на науките и Института по геологически науки при Академията на науките на Украинската ССР (1975—1985 г.). Тя беше планирана и поръчана за изпълнение на Н. Йолкичев, но в течение на няколко години той не беше подготвил материали по тази разработка. Нещо повече, в последния момент Н. Йолкичев е отказал да изпълни задълженията си по темата (Х. Спасов, устно съобщение, 1985). В края на 1985 г. бях настоятелно помолен да направя тази разработка и да изпълня задълженията на българската страна към двустранната планова тема. Подготвих материали, които съгласувах със съизпълнителката Л. Ф. Плотникова при посещението ѝ в България през 1985 г. Предадох на съизпълнителката материала, без да видя общия текст. „Корелация верхнемеловых отложений Черноморских побережий и шельфа Болгарии и Украины“ (Плотникова и Начев, 1986, препринт) е съставен въз основа на манускрипта за Източна България (Начев, 1985, ръкопис) и съответен текст за Украина при окончателна конструкция и редакция на Л. Ф. Плотникова.

По критичната статия (Йолкичев, 1990, ръкопис) могат да се направят следните констатации:

1. Критикува се препринт-разработка, която беше планово задължение на Н. Йолкичев и която той не изпълни. Нещъмнено по-лесно е да се критикува, отколкото да се работи.

2. Поради това, че критичната статия не засяга включените три региона, а само Североизточна България, то статията не може да се приеме като дискуссионна нито за Източна България, нито за цялостната корелация.

3. На практика в статията се разглежда само и отново лито- и биостратиграфията на горната креда в Североизточна България, които са били вече предмет на много публикации (Йолкичев, 1971 а, б, 1982, 1984, 1988, 1989). Нещо повече, в трудовете „Литостратиграфски единици, свързани с горнокредната серия в източните части на Мизийската плоча“ (Йолкичев, 1988) и „Стратиграфия на епиконтиненталния тип горна креда в България“ (Йолкичев, 1989) са вече публикувани всички данни, включително схемата.

В критичната статия са посочени отделни пропуски и грешки, които са приемливи и които ще се вземат под внимание при окончателното редактиране и публикуване. От друга страна, много от бележките са лични (Йолкичев, 1984, 1988, 1989) определения и интерпретации, които са дискуссионни или са неприемливи.

Литостратиграфията на горната креда в Североизточна България е един продължителен и приемствен процес, който сам Н. Йолкичев в премълчава и не дискутира в трудовете си. В разреза на горната креда в Североизточна България са отделени (Начев и Начева, 1961) следните неофициални литостратиграфски единици: I — конгломератно-песъчливо-варовита задруга (ценоман); II — песъчливо-варовита серия (група ИН): 1 — песъчливо-варовита задруга (турон); 2 — варовита задруга с пишеца креда (коннас); 3 — варовито-песъчлива задруга (сантон); 4 — варовита задруга (кампан); III — песъчливо-варовита до варовита серия (група ИН) (мастрихт, дан?). Считаю, че тези геоложки тела и съотношения им в разреза на горната креда от Североизточна България са реални и добре разбрани още преди изследванията на Н. Йолкичев (табл. 1). Самите разрези са измерени (в метри) послойно и са описани детайлно седиментоложки, като са фигурирани системно (Начев и Начева, 1961, фиг. 1, 4—18). Новите и системни стратиграфски изследвания (Йолкичев, 1984, 1988, 1989) коригират възрастите на отделни свити, което е също един естествен процес в науката. Отделни литостратиграфски единици (Начев и Начева, 1961) са приети, а други са разчленени на две или три нови единици (Йолкичев, 1984, 1988, 1989): конгломератно-песъчливо-варовитата задруга е разчленена на Мадарска (ценоман) и Могиленска (долен и среден турон) свита; песъчливо-варовитата задруга е корелат на Добриндолската свита; варовитата задруга съвпада с Ветринската свита; варовито-песъчливата задруга е корелирана с Шуменската свита; варовитата задруга е разчленена на Новаченска и Никополска свита; песъчливо-варовитата до варовита група е разчленена на Мездренска, Добринска и Кайлъшка свита.

Конкретните литостратиграфски бележки са следните:

1. Не споделям като правилно отделянето на свити въз основа не на главните типове седиментни скали, а на второстепенни белези, каквито са например диагенетните кремъчни конкреции във варовиците и съответно „кремъчно-варовиковите“ свити в разреза на горната креда от Североизточна България.

2. Отделянето на Мадарска свита (ценоман — среден турон или ценоман) и Могиленска свита (долен — среден турон) е условно и локално (Провадийско плато). Другаде разрезите са непълни или има фащиални промени (Начев и Начева, 1961), поради което двете свити не могат да се отделят и се приема, че е представена само Мадарската свита с ценоманска възраст. Отнасянето на всички тези скали към една, Мадарска свита считаме за по-целесъобразно.

3. Наличието на трансгресивни съотношения, свързани с прекъсвания на седиментационните процеси и частични размиви, е една добре установена и обоснована закономерност в разрезите на горната креда.

Таблица 1

Литостратиграфия (свити) на горната креда в Североизточна България

Етажи	Начев и Начева, 1961	Йолкичев, 1984, 1988, 1989	Плотникова и Начев, 1987	Йолкичев, 1990 — ръкопис
Мастрихт	песъчливо-варовита до варовита група („серия“)	Кайлъшка варовикова	Кайлъшка	Кайлъшка
		Добринска песъчливо-варовикова	Добринска	Добринска
Кампан	варовита задруга	Мездренска кремъчно-карбонатна	Мездренска	Мездренска
		Никополска органигенно-варовикова	Никополска	Никополска
Сангон	варовито-песъчлива задруга	Новаченска мергелно-варовикова	Новаченска	Новаченска
		Шуменска пясъчничова	Шуменска	Шуменска
Коннас	варовита задруга	Венчанска варовикова	Венчанска	Венчанска
		Добриндолска глауконитно-песъчливо-варовикова	Добриндолска	Добриндолска
Турон	песъчливо-варовита задруга	Могиленска кремъчно-карбонатна	Могиленска	Могиленска
		Мадарска песъчливо-варовикова	Мадарска	Мадарска
Ценоман	конгломератно-песъчливо-варовита задруга			

да в Североизточна България. С тях е свързано образуването на базални слоеве от глауконитни пясъчници с фосфоритови конкреции или на конкреционни фосфоритови слоеве: ценоман, горен турон и мастрихт или горен кампан — мастрихт. Трансгресивите и регресиите и съответно паралелните дискорданси са характерни за плиткоморските горнокредни басейни от типа на епиконтиненталните морета (Начев и Начева, 1961; Начев, 1986; Начев и Янев, 1980). Тези седиментоложки интерпретации не са приети и контактите се схващат като „твърди дъна“ (hard ground) (Йолкичев, 1984, 1988, 1989). „Твърдите дъна“ са резултат на процесите на подморска ерозия в сравнително дълбокоморски басейни. Седиментните скали под и над „твърдото дъно“ са еднотипни. Наличието на базални слоеве, непълноти в разрезите и еднотипни скали под и над тези контакти са сериозни противоположатели за схващането им като „твърди дъна“.

4. Хроностратиграфията на горната креда в Североизточна България е продължителен и приемствен процес при изключителни заслуги на В. Цанков. Обобщителните бележки (Плотникова и Начев, 1987) са направени въз основа на данните и резултатите в публикуваните трудове с цитиране на характерни и зонални видове и с отделяне на етажи и подетажи: долен, среден и горен в ценомана и турона и долен и горен в сантона, кампана и мастрихта (Начев и Начева, 1961; Цанков, 1968, 1982;

Цанкови др., 1981; Йолкичев, 1984). При оформянето и редактирането на труда (Плотникова и Начев, 1987) Л. Плотникова е цитирала ръкописа на И. Начев от 1985 г. (Геофонд на Геол. институт, БАН), но неправилно е написала „И. Начев и др., 1985“, както неправилно е включила още „зони/лони“ (Плотникова и Начев, 1987, табл. 1, с. 34).

5. Ценоманските амонити *Mantelliceras mantelli* (долен ценоман) и *Acanthoceras rhotomagense*, които индикират съответните зони в ценоманския етаж, са колекционирани в Североизточна България (Цанков, 1930) и в Никополско (Начев и Николов, 1961; Николов и Начев, 1962). В Никополско има прекъсване на седиментацията в средния алб, а между скалите на горния алб и ценомана има преход. Следователно амонитните зони в ценомана са установени в Североизточна България (Цанков и др., 1981) и по-късно в Никополско. Те не са пренесени „механично“ от Никополско в Североизточна България, нито пък са установени за първи път от Йолкичев в Никополско (Йолкичев, 1984; Йолкичев и др., 1988).

Зоналното различаване (по-точно индикираните зони) в горнокредната серия от Североизточна България е базирано на данните в публикуваните хроно- и биостратиграфски трудове (Цанков, 1968, 1982; Цанкови др., 1981; Йолкичев, 1984). Авторите нямат претенции за приоритет и оригиналност. В това отношение част от критичните бележки са основателни. Те са резултат обаче не на написаното в оригиналния текст, а на свободното променяне (табл. 1, с. 34) и редактиране на текста за „общата стратиграфска скала за горната креда“ от страна на Л. Ф. Плотникова при оформянето на „Коррелация верхнемеловых отложений Черноморских побережий и шельфа Болгарии и Украины“ (Плотникова и Начев, 1987).

В заключение следва да се отбележи, че корелацията на горната креда в препринта е обзор-обобщение, базирано на научните трудове до 1985 г. То отразява в обобщен вид състоянието с оглед на корелацията на лито- и хроностратиграфските единици в горната креда от Източна България и Украйна. Дискусията само върху горната креда в Североизточна България е частична. Тя не е наложителна и целесъобразна още и поради това, че по-късно лито- и хроностратиграфските проблеми на горната креда в Североизточна България са били предмет на няколко публикации (Йолкичев, 1984, 1988, 1989).

Въз основа на написаното по-горе считам, че дискусивната статия на Н. Йолкичев не изнася новия и оригинални данни и резултати за горната креда в Североизточна България и затова по същество няма предмет. Тя е само едно препубликуване на по-ранни трудове (Йолкичев, 1984, 1988, 1989).

И. К. Начев
Геологически институт на БАН

Л и т е р а т у р а

- Йолкичев, Н. 1971 а. Нови данни за стратиграфията и обема на кампанския етаж в Шуменското плоскогорие. — *Год. СУ, ГГФ*, 63, 1. Геология. 61—65.
- Йолкичев, Н. 1971 б. Върху присъствието на горнокампански седименти при с. Белослав, Варненско. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 32, 2, 248—250.
- Йолкичев, Н. 1982. Стратиграфия на кониас-мастрихтските седименти в централните отдели на Предбалкана и Мизийската плоча. — *Год. СУ, ГГФ*, 72, 1. Геология, 5—78.
- Йолкичев, Н. 1984. *Стратиграфия на североизточния тип горна креда в областта на Балканидите и Мизийската плоча на изток от р. Огоста*. С., СУ, автореф. докт. дисерт. 52 с.
- Йолкичев, Н. 1988. Литостратиграфски единици, свързани с горнокредната серия в източните части на Мизийската плоча. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 49, 1, 11—25.
- Йолкичев, Н. 1989. *Стратиграфия на епиконтиненталния тип горна креда в България*. С., СУ. 187 с.
- Йолкичев, Н. 1990. Относно „зоналното“ различаване на горнокредната серия в Североизточна България. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 51, 3 (под печат).
- Йолкичев, Н., П. Йовчева, Е. Димитрова, М. Стоянова-Вергилова. 1988. Стратиграфия на ценоманския етаж северно от гр. Плевен и нови фаунистични данни за подложката му. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 49, 2, 24—36.
- Начев, И. К. 1985. *Верхний мел Восточной части Болгарии*. София, геофонд Геол. инст. БАН. 21 с. (ръкопис).
- Начев, И. К. 1986. Къснокредната еволюция на българските земи. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 47, 1, 19—31.
- Начев, И., Л. Славова-Начева, 1961. Литология на горнокредните седименти в Североизточна България. — *Труд. геол. Бълг. Сер. страт. и тект.*, 3, 171—228.
- Начев, И., Т. Николов. 1961. Сеноманские отложения в Плевенской области (Северная Болгария). — *Докл. Болг. акад. наук*, 14, 5, 499—501.
- Начев, И. К., С. Н. Янев. 1980. *Седиментните геокмплекси в България*. С., Наука и изкуство. 204 с.
- Николов, Т., И. Начев. 1962. Няколко молоски от ценомана в Плевенско. — *Труд. геол. Бълг. Сер. палеонт.*, 6, 127—131.
- Плотникова, Л. Ф., И. К. Начев. 1987. *Коррелация верхнемеловых отложений Черноморских побережий и шельфа Болгарии и Украины*. — Киев, Инст. геол. наук АН СССР. 39 с.

- Цанков, В. 1930. Върху ценомана в Североизточна България. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 2, 3, 37—42.
- Цанков, В. 1968. Горна креда. — В: *Стратиграфия на България*. С., Наука и изкуство, 253—293.
- Цанков, В. 1982. Горна креда. *Cephalopoda (Nautiloidea, Ammonoidea)* и *Echinodermata (Echinoidea)*. — В: *Фосилите на България*. С., БАН, 126 с.
- Цанков, В., А. Памукчиев, В. Чешмеджиева, Н. Мотекова. 1981. Горна креда. *Големи фораминифери, Anthozoa, Gastropoda, Bivalvia*. — В: *Фосилите на България*. С., БАН, 5, 214 с.